

Ten geleide

door Sandew Hira

Bij de studie van de koloniale geschiedenis van Suriname ontwikkelen zich twee stromingen. De eerste stroming is vooralsnog de dominante stroming, die we aanduiden als de stroming van het wetenschappelijk kolonialisme. Prof. Dr. R.A.J. van Lier is de grondlegger van deze stroming in de Surinamistiek. Ze is dominant in de Nederlandse universitaire wereld met leidinggevende hoogleraren als Piet Emmer, Gert Oostindie en Alex van Stipriaan. In Surinaamse intellectuele kringen zijn het vooral de volgelingen van Van Lier die de opvattingen van het wetenschappelijk kolonialisme uitdragen.

De leidende instituties van het wetenschappelijk kolonialisme zijn het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land en Volkenkunde van de Universiteit Leiden, het tijdschrift *OSO* en de werkgroep Caraïbische Letteren die de jaarlijkse Rudolf van Lier lezing organiseert. De basisinvalshoek van deze stroming is de gedachte dat het kolonialisme eerder een samenleving in een grensgebied is dan een systeem van onderdrukking en uitbuiting. De stroming is uitgebreid geanalyseerd in mijn essay *Decolonizing the mind*.¹

Op het gebied van de geschiedenis van de Hindostaanse immigratie is deze stroming vertegenwoordigd in drietal auteurs die deze geschiedenis hebben bestuurd: Piet Emmer, Rosemarijn Hoefte van het KITLV en de onlangs benoemde hoogleraar voor Hindostaanse diaspora studies aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, Chan Choenni. De gemeenschappelijke elementen in hun benadering van de Hindostaanse geschiedenis is de poging om de focus van de analyse te verleggen van de misdaden van het kolonialisme naar onderwerpen die deze misdaden verhullen. Zo stelt Choenni in navolging van Emmer dat de nazaten van contractarbeiders blij moeten zijn met het kolonialisme omdat dankzij het kolonialisme de nazaten van de immigranten nu honger en

1 Sandew Hira: *Decolonizing the mind*. Een fundamentele kritiek op het wetenschappelijk kolonialisme. Amrit, Den Haag 2009.

armoede bespaard zijn gebleven.² Zijn stelling vindt in sommige delen van de Hindostaanse gemeenschap weerklank. In de Afro-Surinaamse gemeenschap bestaat een soortgelijke redenering m.b.t. slavernij. De Afro-Surinamers zouden het kolonialisme dankbaar moeten zijn voor slavernij, want zonder slavernij zouden ze nu creperen in Afrika en zouden ze hun kleurentelevisie in de Bijlmermeer moeten missen.

Choenni's stelling is ideologisch en niet wetenschappelijk. Zijn logica en zijn feitenmateriaal deugen niet.

Laten we eerst kijken naar de logica van zijn redenering. Een opeenvolging van gebeurtenissen betekent niet automatisch dat er een causaal verband is tussen die gebeurtenissen. Dat verband moet nog worden aangetoond.

Neem deze redenering: iedere keer als de ooievaars neerstrijken, dan stijgt het aantal zwangerschappen. In Choenni's redenering zou dat betekenen dat vrouwen zwanger raken dankzij de ooievaar. Immers, de gebeurtenissen volgen elkaar op, dus is er een verband. Maar dat is geen wetenschap. Een wetenschapper moet uitleggen hoe het verband is tussen de ooievaar en het proces van zwanger worden en welke rol de ooievaar speelt in dat proces. Zoals we weten bestaat dat verband helemaal niet.

Als een welvarende Hindostaanse gemeenschap in Suriname volgt op het kolonialisme, dan zou Choenni moeten bewijzen dat er mechanismen waren in het kolonialisme die geleid hebben tot de welvaart van de nazaten van de contractarbeiders. Hij moet de feiten hiervoor aandragen.

Bhagwanbali's studie toont heel overtuigend aan dat die mechanismen volstrekt afwezig waren. Het hele systeem van indentured labour was bedoeld om de welvaart van de planter te vergroten ten koste van de contractarbeider.

De feiten die aangedragen worden, komen altijd neer op dezelfde redenering: maak een vergelijking waarbij je een kenmerk vindt in India of een ander land dat aangeeft dat de contractarbeider in Suriname beter scoort op dat kenmerk. En die zijn altijd te vinden. Zo stelt Choenni dat de contractarbeiders in Suriname beter betaald werden dan de arbeiders in India.

Ongetwijfeld zal men lonen in Nederland kunnen vinden in een bepaalde streek

² De stelling verkondigt Choenni regelmatig op publieke bijeenkomsten, onder meer bij de immigratieviering die op 12 juni 2010 georganiseerd werd door het Sarnami Instituut Nederland in Den Haag.

die lager waren dan de lonen op de plantages in Suriname. Wat bewijzen deze feiten? Het antwoord is: niets. Maar volgens Choenni is dat een bewijs dat het kolonialisme beter voor de contractarbeider was in vergelijking met India of de provincie Gelderland.

Wat is zo onwetenschappelijk aan deze manier van bewijsvoering? Het reduceert een complex samenhangend geheel tot één kenmerk en mist daardoor het beeld op het geheel. De conclusie die op grond van dat criterium getrokken kan worden, is aantoonbaar onjuist. Dat zullen we toelichten aan de hand van twee voorbeelden: contractarbeid en slavernij.

Een arbeidssysteem is geen losse verzameling van kenmerken. Het is een samenhangend geheel van regels en sociaal-economische verhoudingen. De studie van Bhagwanbali is geen opsomming van losstaande feiten. Hij laat het verband zien tussen werving in India, het transport, de arbeidsverhoudingen, de klassenjustitie en het koloniale beleid. Dat verband is dat de kolonialist een dwingende controle nodig had op de arbeiders om maximale arbeidskracht te persen met minimale middelen gericht op maximale winst. Daardoor is het begrijpelijk waarom een pasjessysteem nodig was, waarom het strafstelsel zo was ingericht ten nadele van de arbeider en vooral waarom bij een dalend aantal plantages steeds weer nieuwe importen nodig waren om de plantages van arbeiders te voorzien omdat het aantal personen dat opnieuw een contract sloot na afloop van hun eerste contract zo enorm laag was. Niemand wilde lang onder het systeem van contractarbeid functioneren!

Als we één criterium zouden gebruiken – de vergelijking van de lonen – dan zou op grond van dat criterium de conclusie moeten worden getrokken, dat de contractarbeiders graag opnieuw een contract zouden willen aangaan. Immers, ze verdienden meer dan in India of Gelderland. Maar die conclusie is aantoonbaar onjuist!

Een soortgelijke redenering wordt gehouden door de racistische professor P. Emmer van de Universiteit Leiden. Enkele van zijn racistische stellingen zijn³:

- De tot slaafgemaakte Afrikanen hadden geen concept van vrijheid.
- De beenruimte in een slavenschip was groter dan de beenruimte in de economy class van een KLM Boeing 747, dus was het systeem van slavenhandel

3 Deze stellingen worden besproken in mijn essay *Decolonizing the mind*.

nog niet zo erg.

- De tot slaafgemaakte Afrikanen wilden geen einde aan slavernij. Ze vonden het leuk.
- De tot slaafgemaakte Afrikanen werden twee keer gebrandmerkt. Ze zagen dat als een bewijs dat hun meester graag voor ze wilde zorgen.
- De tot slaafgemaakte Afrikanen in de koloniën waren langer dan de Afrikanen (inclusief de lange Masai's) in Afrika, dus waren ze beter gevoed en was slavernij beter voor hen.

Los van de morele dimensie van deze stellingen – we moeten accepteren dat sommige hoogleraren in de 21ste eeuw geen hoger beschavingsniveau kunnen bereiken dan deze – zou de verifieerbare conclusie uit deze opsomming van de discutabele 'feiten' moeten zijn dat de slavenbevolking tijdens slavernij flink zou zijn gegroeid. De feiten zijn anders.

Gedurende de hele slavernijperiode zijn ten minste 350.000 tot slaafgemaakte Afrikanen naar Suriname gebracht. Aan het eind van ruim 200 jaar slavernij in Suriname was er minder dan 10% over, terwijl een goed gevoede bevolking - die volgens Emmer aanwezig was tijdens slavernij - normaal zou moeten groeien. Hoe erg de misdaden van het Nederlands kolonialisme zijn geweest tijdens slavernij kan ook uit dit gegeven worden afgeleid. In de Engelse koloniën was aan het eind van de slavernijperiode de helft van de tot slaafgemaakte bevolking over. In de Nederlandse kolonie was slechts 10% overgebleven.

Hoe komt het dat een stelling als "ik ben blij met het kolonialisme, anders zou ik nu in armoede leven in India of Afrika" in sommige kringen zo populair is? Dat heeft alles te maken met mental slavery, met colonizing the mind.

Bij een vergelijkbare redenering wordt in één oogopslag de onzin ervan duidelijk. Twee voorbeelden.

Voorbeeld 1: als een vrouw verkracht wordt en daarna een mooie baby geboren wordt uit die verkrachting, dan zou niemand durven beweren dat de vrouw blij moet zijn met de verkrachting. Maar in de koloniale redenering zou dat wel het geval moeten zijn. De schoonheid van de baby moet het gevolg zijn van de verkrachting omdat de gebeurtenissen elkaar opvolgen. Wie blij is met de mooie baby, moet blij zijn met de verkrachting.

Voorbeeld 2: De staat Israël is ontstaan door de holocaust. Daardoor is de sym-

pathie gegroeid voor het zionistische streven naar een eigen Joodse staat (ten koste van de Palestijnen). Geen Jood zal beweren dat hij blij is met het nazisme en de holocaust, omdat zonder het nazisme en de holocaust de Joodse staat er niet was gekomen. Het komt gewoon niet bij ze op. Er is ook een duidelijke reden waarom zo'n redenering niet bij een Jood opkomt. Ze hebben van jongs af aan geleerd dat hun vooruitgang het resultaat is van de inspanningen en de strijd van hun volk en niet het resultaat is van de inspanningen van hun onderdrukker. Ze zijn dankbaar voor hun ouders, hun leiders, hun drang tot vrijheid en vooruitgang.

Maar tijdens het kolonialisme heeft de kolonisator de geest van de gekoloniseerde ingeprent met de volgende opvattingen: Jouw vooruitgang is niet het resultaat van inspanningen en offers van jezelf, je ouders of je gemeenschap, maar van de goedheid van de kolonisator. Je eerste dankbaarheid gaat daarom niet uit naar je ouders of je gemeenschap, maar naar je kolonisator. Kijk neer op je eigen groep en kijk op tegen de blanke kolonisator. Je stelt niks voor. Je hebt nooit wat gepresteerd van enige betekenis. Je bent altijd minder dan de blanke kolonisator. Die prestaties van de mensheid zijn altijd gekomen vanuit de beschaving van de blanke kolonisator. Het is ondenkbaar dat je kolonisator een misdadiger is, die je zou hebben bestolen en vernederd.

Vanuit deze mindset is het vanzelfsprekend dat je de redeneringen krijgt in de trant van *“Ik ben blij met het kolonialisme, anders zou ik nu in armoede leven in India of Afrika.”* Je kunt je niet voorstellen dat jouw vooruitgang te danken is aan de inspanningen en offers van je (voor)ouders. Je moet altijd weer kijken naar de blanke kolonisator die je voor alles en nog wat dankbaar moet zijn in het leven.

Deze studie van Bhagwanbali levert de feiten waarmee bovenstaande redeneringen kunnen worden weerlegd. Een belangrijk kritiekpunt op het wetenschappelijk kolonialisme is dat deze stroming eerder gebaseerd is op koloniale fantasieën dan op wetenschappelijke feiten. Bhagwanbali heeft de feiten verzameld waarmee duidelijk wordt wat de aard en omvang van de misdaden van het kolonialisme zijn geweest in de periode van contractarbeid. Hij baseert zich daarbij op primaire bronnen zoals de archieven van het Ministerie van Koloniën, de gouvernementsjournalen en tal van andere documenten die het beeld schetsen ‘zoals het werkelijk is geweest’.

Dat beeld toont aan dat het systeem van contractarbeid gebaseerd was op mis-

leiding en bedrog en op uitbuiting en onderdrukking.

Bhagwanbali brengt ook nieuwe perspectieven naar voren in de studie van het systeem van indentured labour. Tot nu toe is steeds aangenomen dat tweederde van de Hindostaanse immigranten in Suriname is achtergebleven en éénderde is teruggekeerd naar India. Zijn studie toont aan dat de helft is achtergebleven, 16% heeft de contractperiode niet overleefd en eenderde is teruggekeerd. Het systeem van contractarbeid heeft aan bijna 5.500 mensen het leven gekost. Het idee dat contractarbeid mensenlevens heeft gekost, was tot nu toe afwezig in de studies over contractarbeid. Bhagwanbali heeft de cijfers hierover verzameld uit de primaire bronnen en dat beeld gecorrigeerd.

Waar de vertegenwoordigers van het wetenschappelijk kolonialisme vooral kijken naar de regelgeving, kijkt Bhagwanbali naar de praktijk. Het verschil kunnen we illustreren aan de hand van de tien geboden. Als we het Christendom tijdens het kolonialisme zouden beoordelen naar hun tien geboden, dan zou het kolonialisme een door en door menselijk systeem zijn, met geboden als 'Gij zult niet stelen', en 'Gij zult niet doden'. Maar als we naar de praktijk van het Christendom tijdens slavernij en kolonialisme kijken, dan zou het beeld radicaal veranderen.

Zo ook heeft Bhagwanbali de regelgeving van het indentured labour systeem vergeleken met de praktijk van de uitvoering. Die regelgeving was op sommige punten op papier niet altijd nadelig voor de migrant. De praktijk was dat wel degelijk. Eén van de eisen van de opstanden van de contractarbeiders was een correcte naleving van de regels.

Bhagwanbali behandelt de praktijk op tal van punten: huisvesting, gezondheidszorg, arbeidsomstandigheden en rechtsbedeling. Met name bij de laatste twee onderwerpen is het verschil tussen regelgeving en praktijk zo enorm groot. Het arbeidssysteem van contractarbeid was gebaseerd op stukwerk. De arbeiders werden niet per dag, maar per taak betaald. Bhagwanbali laat zien hoe deze methode leidde tot onderbetaling en uitbuiting. En daarmee maakt hij duidelijk hoe een verschijnsel dat het wetenschappelijk kolonialisme niet kan verklaren, wel verklaard kan worden, namelijk het verschijnsel van hercontractering.

Als we de redenering van het wetenschappelijk kolonialisme zouden volgen en het systeem van indentured labour zo'n geweldige vooruitgang was voor de contractarbeiders, waarom hebben dan zo weinig mensen gekozen voor de

vernieuwing van de contracten en moesten de plantages steeds weer nieuwe arbeiders importeren? Het is opvallend dat de planters ieder jaar weer schreeuwden om nieuwe migranten en niet in staat bleken om de bestaande arbeiders vast te houden.

Bhagwanbali legt uit hoe dit verklaard moet worden: het leven onder contractarbeid op de plantages was voor veel migranten een hel, waarin ze het gedurende vijf jaar moesten zien uit te houden. Zodra die periode voorbij was, kozen ze liever voor een hard bestaan buiten de plantage of in India, dan een leven onder contract.

Bhagwanbali gaat ook expliciet in op een belangrijk thema in de internationale wetenschappelijke literatuur: de verschillen en overeenkomsten tussen slavernij en contractarbeid.

Hij noemt een lange lijst van verschillen met slavernij en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de conceptualisering en theorievorming over slavernij en contractarbeid. De lijst bevat de volgende elementen:

1. Het gebruik van geweld bij de werving (kidnapping versus bedrog).
2. De duur van het bestaan van het systeem (300 jaar versus 50 jaar).
3. De juridische positie (de mens als eigendom van de meester versus de koop van arbeidskracht gedurende een vaste periode (5 jaar)).
4. Het motief bij de werving (winst bij slavenhandel versus arbeidsvoorziening).
5. De mogelijkheid tot terugkeer (niet aanwezig versus wel aanwezig).
6. De status van het gezin (kon uit elkaar worden gehaald versus mocht niet uit elkaar worden gehaald).
7. De vergoeding voor arbeid (voedselverstrekking versus onderbetaling).
8. De persoon die straft in het strafstelsel (de meester straft versus de overheid straft).
9. De aanklacht tegen de meester (niet mogelijk versus wel mogelijk).
10. De wijze van afwikkeling van een arbeidsconflict (geseling en gevangenisstraf versus gevangenisstraf en contractverlenging).
11. De rechtspositie (geen rechten, rechten vastgelegd in een contract).
12. Vrije dagen (geen versus wel vrije dagen).
13. Behoud van de eigen taal en cultuur (niet versus wel).
14. Positie van kinderen (konden ingezet worden als de meester dat wilde versus inzet vanaf 10 jaar).

De Jamaicaanse historica Verene Shepherd heeft ook een vergelijking gemaakt

tussen slavernij en contractarbeid waarbij ze de volgende verschillen toevoegt (en een aantal uit de bovenstaande lijst niet noemt)⁴:

1. Het aantal doden op slavenschepen (vele malen hoger versus minder hoog).
2. Behandeling tijdens de reis (grote mate van dwang en controle versus lichte mate van dwang en controle).
3. De wijze van voortzetting (slavernij ging over van ouders op kinderen, contractarbeid niet).

De lijst van overeenkomsten die Bhagwanbali opstelt, bevat de volgende elementen:

1. De doelstelling (tegen laagste arbeidskosten maximale winst behalen).
2. Ideologische rechtvaardiging (racisme).
3. Het gebruik van premiejagers (om arbeidskrachten te kidnappen of te misleiden).
4. De mogelijkheid om te ontsnappen uit het systeem (was beperkt).
5. De voorbereiding om te werken (massage met olie, zo goed mogelijk presenteren aan de meester).
6. De opstelling van de meester (superioriteitsgevoel).
7. Huisvesting (dezelfde barakken).
8. Medische zorg (gericht op arbeidsprestaties).
9. Taakwerk (werkindeling op basis van taken en niet op basis van gewerkte uren).
10. Organisatie van het werk (in gangs).
11. Dagindeling (hetzelfde dagritme).
12. Rechtsbedeling (klassenjustitie).
13. Disciplinering (verschillende vormen van disciplinering met hetzelfde doel: controle op arbeid).
14. Gevangnissen (zelfde instituties).
15. Verzet (individueel en collectief, ook passief verzet en conformeren).

Verene Shepherd heeft ook een lijst van overeenkomsten, waarvan de volgende niet zijn genoemd door Bhagwanbali⁵:

1. De wijze van werving (het gebruik van list en bedrog).
2. De seksuele uitbuiting van vrouwen.

4 V. Shepherd (red.): Working slavery, pricing freedom. Perspectives from the Caribbean, Africa and the African Diaspora. New York, Palgrave 2001, pp. 344-345.

5 Idem.

3. De beperking van de bewegingsvrijheid (het gebruik van pasjes om de plantage te kunnen verlaten).

Shepherd en Bhagwanbali geven beide aan dat de twee arbeidssystemen een economische functie hebben, maar werken die stelling niet verder uit. George Beckford heeft met zijn analyse van plantage-economieën een kader geschetst om de gemeenschappelijke economische kenmerken te begrijpen. Hij schrijft: *'As a settlement institution the plantation was the means of bringing together enterprise, capital and labour from various parts of the world into a new location where land was available to be combined with these for the production of a particular staple. In the nature of the case a system of authority and control was vested in the institution'*.⁶ In het geval van Suriname werkt Armand Zunder dit concept verder uit en toont heel gedetailleerd aan dat hetzelfde economisch systeem ten grondslag lag aan beide vormen van arbeidscontrole.⁷

Bhagwanbali maakt ook een einde aan de misvatting dat het verschil tussen slavernij en contractarbeid een kwestie was van onvrijwillige versus vrijwillige migratie. Hij toont aan dat het begrip vrijwillige migratie niet van toepassing was op contractarbeid. Er is sprake van vrijwilligheid als iemand een keuze maakt op basis van juiste informatie. Als de keuze gemaakt wordt op basis van onjuiste informatie, dan is er geen sprake van vrijwilligheid, maar van misleiding.

Laten we dat met een voorbeeld verduidelijken. Een pooier verleidt een jongedame met mooie verhalen. Op basis van die verhalen gaat de dame met de pooier mee naar een plek waar hij haar vervolgens tot prostitutie dwingt tegen haar wil in. Ze is wel vrijwillig meegegaan. Voor de meeste mensen is het zonneklaar dat dit niet betekent dat haar vrijwillig meegaan niet betekent dat zij vrijwillig gekozen heeft voor prostitutie.

Migratie heeft twee dimensies: vertrek en aankomst. Het is mogelijk dat de keuze voor vertrek vrijwillig is, terwijl de keuze voor aankomst onvrijwillig is. Die mogelijkheid komt voor als er misleiding in het geding is. De keuze voor aankomst is pas vrijwillig als je van tevoren weet wat je zult aantreffen. Als je die informatie wordt inhouden, dan is een stuk van je boordelingsvermogen

6 G.L. Beckford: *Persistent Poverty. Underdevelopment of plantation economies of the Third World*. London, Oxford University Press, 1972, pp. 8-9.

7 A. Zunder: *Herstelbetalingen. De 'Wiedergutmachung' voor de schade die Suriname en haar bevolking hebben geleden onder het Nederlands kolonialisme*. Amrit. Den Haag 2010.

geblokkeerd en is er geen sprake meer van vrijwilligheid.

Overigens zou een vrijwillige keuze voor contractarbeid betekend hebben dat mensen na afloop van hun contract graag zouden hebben getekend voor verlenging. Maar ze hebben met hun voeten gestemd en zich ontdaan van het systeem van contractarbeid zodra ze dat konden.

De conclusies uit de vergelijking tussen slavernij en contractarbeid en het feitenmateriaal dat Bhagwanbali aanlevert, kunnen als volgt worden samengevat:

- Het systeem van kolonialisme is niet in het leven geroepen om Hindostanen, Javanen, Afro-Surinamers en andere bevolkingsgroepen enkele eeuwen later een kleurentelevisie te bezorgen in de Amsterdamse Bijlmermeer of de Haagse Schilderswijk. Het is in het leven geroepen om particuliere ondernemers uit Europa rijk te maken. Sommigen zijn rijk geworden, anderen zijn mislukt. Maar beide groepen hadden dezelfde motivatie: uit hebzucht geld verdienen door uitbuiting en onderdrukking van niet-blanke mensen uit andere werelddelen dan Europa.
- De manier van onderdrukking en uitbuiting is verschillend in het systeem van slavernij en het systeem van contractarbeid. Bhagwanbali heeft die manier van uitbuiting en onderdrukking uitgebreid beschreven in deze studie.
- De verschillen zijn op sommige punten heel erg groot en op andere punten heel erg klein. De overeenkomsten liggen in de functie van de arbeidssystemen in Suriname t.a.v. Europa: mensen onder gedwongen omstandigheden arbeid laten verrichten ten behoeve van de Europese economie.

Deze studie van Bhagwanbali moet gezien worden tegen de achtergrond van een eerdere en een komende publicatie. In 1996 heeft hij een diepgaande studie gedaan naar de manier waarop de werving, selectie en het transport van contractarbeiders uit het voormalig Brits-Indië naar Suriname heeft plaatsgevonden. Volgend jaar publiceert hij de resultaten van een uitgebreid onderzoek naar het verzet en de opstanden van de Hindostanen in de periode van indentured labour in Suriname. Zijn onderzoeken zijn gebaseerd op primaire bronnen en brengen feiten en inzichten die tot nu toe onbekend of verzwegen zijn geweest. Daarmee levert hij een wezenlijke bijdrage aan de geschiedschrijving van de Hindostanen en van het kolonialisme in Suriname.

IISR is een grote pleitbezorger van het wetenschappelijke debat. Fundamentele kritiek en het uitdiepen van meningsverschillen vormen de kern van het wetenschapsbedrijf.

De grote waardering die we hebben voor de studie van Bhagwanbali gaat ook

gepaard met een andere kijk op sommige aspecten van zijn opvattingen. We noemen hier twee punten.

Bhagwanbali gebruikt consequent het woord Hindoestanen in plaats van het woord Hindostanen. Zijn argumentatie ligt in de etymologie. Hindostan is nietszeggend. Hindoestan is het land van de Hindoes (stan=gebied of land). De Hindoes zijn mensen die in het Indus Delta gebied wonen. Na de Mogul (moslim) overheersing van India is de term Hindoe gebruikt als aanduiding van de religie.

We verschillen van mening met Bhagwanbali op het terrein van de politiek, niet op het terrein van de etymologie. In de Surinaams-Hindostaanse gemeenschap is de term Hindoestan geassocieerd met de mensen die de Hindoe godsdienst belijden. De term Hindostan wordt gebruikt om aan te geven dat de Surinaams-Hindostaanse gemeenschap niet alleen uit Hindoes bestaat, maar dat moslims daar een essentieel en gewaardeerd onderdeel van vormen, net als christenen, boeddhisten enz. De etymologische discussie kan een dekmantel zijn om de verschillen en het onderscheid tussen de gemeenschappen te benadrukken. Ik weet dat dat niet de bedoeling is van Bhagwanbali, maar daar zitten dan ook onze meningsverschillen. Vanuit IISR zijn we gevoeliger voor de politieke dan voor de etymologische argumentatie.

Een ander punt is hoe aan te kijken tegen de jaarlijkse immigratieviering op 5 juni. Heel terecht stelt Bhagwanbali dat het heel vreemd is dat andere gemeenschappen het einde van hun onderdrukking vieren (bijvoorbeeld de afschaffing van slavernij) en Hindostanen het begin van het systeem van onderdrukking en uitbuiting gekozen hebben als dag van herinnering. De Antillianen hebben bewust besloten om niet 1 juli te nemen als de dag om slavernij te herdenken, omdat die dag door de kolonisator is ingesteld en tot doel had om Koning Willem III te bedanken voor iets waar deze koning part noch deel aan had. Zij hebben 17 augustus – de dag waarop de grote opstand tegen slavernij op Curaçao begon onder leiding van Tula – gekozen als de dag om de misdaden uit de periode van slavernij en de strijd daartegen te herdenken.

Bhagwanbali's redenering snijdt wel degelijk hout. Waarom zouden we 5 juni – het begin van de onderdrukking en uitbuiting onder het indentured labour systeem in Suriname – moeten aanhouden als de dag om de Hindostaanse immigratie te herdenken? Hij stelt terecht dat dit een onderdeel is van mental colonialism, de kolonisatie van de geest. De vroege Hindostaanse leiders heb-

ben hun afhankelijkheid aan de kolonisator hiermee tot uitdrukking gebracht. De discussie hierover kan twee kanten opgaan.

De eerste kant is de vraag: welke datum zou je dan moeten kiezen? Bhagwanbali pleit voor 18 maart 1916, de dag waarop Lord Hardinge, de toenmalige onderkoning van India het Koelitractaat met Nederland opzegde en de migratie onder het indentured labour systeem naar Suriname verbod. Het is nog de vraag of hier sprake was van humanitaire motieven aangezien de Britse kolonisator ook volop gebruik heeft gemaakt van het systeem van contractarbeid.

Moeten we niet eerder kijken naar de rol van de Indiase nationalisten in de opzegging van het systeem van contractarbeid? Moeten we niet zoeken naar een datum in de vrijheidsstrijd van India die verbonden is met de opzegging van het systeem van contractarbeid?

Moet je misschien de datum nemen waarop het laatste contract is geëindigd? De mensen die op 24 mei 1916 met het laatste schip kwamen – de ss Dewa – vormden de laatste groep van Hindostaanse contractarbeiders die nog aan het systeem van contractarbeid was onderworpen. Zoals de Nederlanders het einde van de bezetting vieten, zouden wij ook het einde van contractarbeid moeten vieten. Of zou je net als de Antillianen een grote opstand als herdenkingsdatum moeten nemen, bijvoorbeeld 2 juli 1902, de dag waarop de grote opstand van contractarbeiders op Mariënborg uitbrak?

De tweede kant van de discussie is de vraag: ziet de Hindostaanse gemeenschap – ongeacht de bedoelingen van haar leiders – 5 juni wel als een datum van dankbaarheid aan het kolonialisme of zit er meer vast aan die herdenking? Als we kijken naar de praktijk van de immigratieviering, dan blijkt er bij de grote massa weinig hangen van dankbaarheid voor het kolonialisme. Die dankbaarheid zien we vooral bij de Hindostaanse vertegenwoordigers van de stroming van het wetenschappelijk kolonialisme. Maar de vele vieringen beelden via dans, toneel, voordrachten het centrale idee uit dat het systeem van contractarbeid een systeem was van onderdrukking en uitbuiting. Maar vooral zit in al die uitingen ook de gedachte dat met de komst van het eerste schip de Lalla Rookh, de Hindostaanse gemeenschap in Suriname werd geboren. De viering heeft dus betrekking op het gevoel dat een gemeenschap is ontstaan waartoe de mensen die het vieten behoren. Dit gevoel is mijns inziens het overheersende gevoel bij de jaarlijkse immigratieviering.

Om die reden pleiten we voor de handhaving van 5 juni als dag van de viering van de Hindostaanse immigratie, maar de kritiek van Bhagwanbali mee te

nemen en wel als volgt. De jaarlijkse viering zou drie elementen moeten bevatten die soms wel en soms niet aanwezig zijn, maar in het vervolg als een samenhangend geheel zouden moeten worden ingebouwd:

Een eerbetoon aan onze voorouders en onze ouders die hard gewerkt hebben, armoede en vernederingen hebben doorstaan om een beter bestaan te verwerven voor hun kinderen en kleinkinderen. De immigratieviering zou dit element van eerbetoon aan onze (voor)ouders als vast onderdeel moeten hebben in de vieringen. De gemeenschap moet met ideeën en suggesties komen over hoe het eerbetoon aan onze (voor)ouders vorm en inhoud zou kunnen krijgen.

Vertel ons verhaal en niet het verhaal zoals de kolonisator ons graag wil voorhouden: het verhaal van de geschiedenis van onderdrukking en uitbuiting in Suriname en andere landen waar contractarbeid bestond. Dit verhaal moet middels films, documentaires, lezingen, toneel, dans, gedichten, discussies en debatten worden overgedragen aan onze kinderen en kleinkinderen. De namen van de mannen en vrouwen die omgekomen zijn bij de strijd tegen onderdrukking moeten bekende namen worden in hun kennis van de geschiedenis.: Tettaree, Jumba Rajgaroo en vele anderen. Ook de namen van de mensen die hun geschiedenis hebben vastgelegd zoals Munshi Rahman Khan en Chandrashekar Sharma moeten huishoudnamen worden in onze gemeenschap.

Het einde van contractarbeid is o.a. mogelijk gemaakt door het verzet van de nationalistinnen in India tegen dit systeem. Mahatma Gandhi was één van de uitgesproken critici van dit systeem. Een eerbetoon aan Mahatma Gandhi en de strijd van de Indiase nationalistinnen zal een vast onderdeel moeten zijn van de immigratieviering. We moeten nadrukkelijk de Indiase gemeenschap in Nederland betrekken bij deze viering en de strijd van de nationalistinnen ook tonen in onze films, dans, toneel, gedichten etc.

Bhagwanbali's boek kan een uitstekende bijdrage leveren om aan deze invulling vorm en inhoud te geven.

Sandew Hira
Directeur IISR
Den Haag, november 2010